

ALLE JOURNALISTIEK IS ACTIVISME

Fréderike Geerdink

Alle journalistiek is activisme

EEN MANIFEST

2025

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van
Sebes & Bisseling Literary Agency te Amsterdam.

Copyright © 2025 Frédérique Geerdink
*Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining
niet toegestaan.*

Eerste druk juni 2025

Omslagontwerp Bas van Vuurde
Vormgeving binnenwerk CeevanWee, Amsterdam
Druk en bindwerk CPI Books GmbH, Leck

ISBN 978 94 031 3557 1

NUR 320

debezigebij.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council® (FSC®) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Susturulamayanlar için.

Meer journalist dan ooit

In september 2015 werd ik na een correspondentschap van bijna tien jaar Turkije uit gegooid. Ik werd opgepakt met een groep vredesactivisten waarover ik een reportage schreef, twee nachten vastgehouden in een politiecel (zo'n klassieke, in de kelder) en twee dagen later onder politiebegeleiding op het vliegtuig gezet. Eerst van het Koerdische Van naar Istanbul, vanaf daar naar Amsterdam. Erdoğan's geduld met mij, een Europese journalist die zich specialiseerde in de Koerdische strijd en verslag deed vanuit Koerdisch perspectief en bovendien een steeds groter publiek bereikte, was op.

Dat de Turkse staat het op me voorzien had, was al een tijdje duidelijk. In januari van datzelfde jaar was ik thuis in Diyarbakır, de grootste Koerdische stad in het zuidoosten van het land, gedetineerd. Ik had in mijn thuishkantoor zitten werken, toen er ineens op de stalen deur werd geramd.

Ik zwaaide de deur open en keek in de lopen van zes automatische geweren. Vijf mannen en één vrouw van de antiterrorismepolitie verifieerden of ik inderdaad Frédérique Geerdink was en stapten naar binnen. Mijn huis werd niet, zoals gebruikelijk bij Koerden die van sympathieën voor terrorisme worden verdacht, totaal overhoopgehaald, maar ik moest wel mee naar het bureau. Ik werd aangeklaagd voor ‘het maken van propaganda voor een terroristische organisatie’. In de lente stond ik voor de rechter. Ik werd vrijgesproken want ik had journalistiek bedreven.

Iemand stelde me toen een vraag die ik nooit ben vergeten. ‘Vanaf nu denk je zeker wel twee keer na voor je iets opschrijft?’ Ik antwoordde ontkennend: ‘Ik denk altijd tien keer na voor ik iets opschrijf en ik zie geen reden dat nu terug te brengen tot twee.’ Zeker, ik schreef op het scherp van de snede over de Koerdische kwestie en de gewapende strijd, maar altijd op een journalistieke manier. Al mijn werk voldeed aan de regels van het vak. Zelfs mijn columns, het meest vrije journalistieke genre waarin je elke journalistieke regel aan de laars mag lappen als je daar zin in hebt, waren uitgesproken maar gebaseerd op feiten.

Wat mij betreft waren er twee opties na die rechtsgang. Eén: stoppen met de journalistiek.

Want wat de staat van mij verlangde, was dat ik me zou voegen naar de macht, en gewoon niets-aan-de-handstukken zou schrijven over Turkije. Zelfcensuur zou toepassen dus, de gevoeligheden zou erkennen en bepaalde paden niet zou betreden. Dat zou geen journalistiek meer zijn en dan zou ik het vak beter kunnen verlaten. Of twee: doorgaan met waar ik mee bezig was. Te meer omdat ik de enige buitenlandse journalist was die permanent kantoor hield in Bakur (Noord-Koerdistan, oftewel Koerdistan in Turkije), vond ik het zaak die positie niet op te geven.

De gedachte dat die keuze onherroepelijk tot een enkeltje Amsterdam zou leiden, liet ik niet toe. Het zou me hebben verlamd in het werk dat ik belangrijk vond en dat perfect bij me paste.

Dat ik tien jaar lang redelijk ongestoord mijn journalistieke gang kon gaan in Turkije maar uiteindelijk toch tegen de grenzen aan liep, is niet verwonderlijk als je een beetje uitzoomt. Ik was als 'objectieve' correspondent in Istanbul begonnen, maar gaandeweg opgeschoven naar Koerdistan, waar ik mijn objectiviteit – die toch al een illusie was, zo besepte ik steeds meer – losliet en positie begon in te nemen. Ik schoof op van 'ongebonden waakhond' naar 'pleitbezorger voor sociale verandering'. Dat zijn taakomschrijvingen-

gen die journalisten zichzelf kunnen geven – ik ga hier later uitgebreid op in.

Tegelijkertijd werd Erdoğan steeds autoritairder. In 2015, het jaar waarin ik eruit werd geknikkerd, stuurde hij weer op oorlog aan, na een periode van vredesonderhandelingen met de Koerden. Dat moest wel tot een frontale botsing leiden. In die botsing was hij, of eigenlijk de staat waarvan hij president was, de vrachtwagen met oplegger, en ik de fiets. Ik had geen schijn van kans.

Spijt? Geen seconde. Eerder trots. Ik was de journalist geworden die ik altijd had willen zijn. De journalist waarvan ik ooit dacht dat alle journalisten zo waren, voor zover ik daar als scholier een idee over had. Ik wilde het vak in uit een gevoel van rechtvaardigheid en om bij te dragen aan een betere wereld. Niet dat ik dat zo formuleerde, maar terugkijkend was dat wel degelijk mijn motivatie. Een opstandige, politiek bewuste puber was ik, en ik hield van schrijven, dus één plus één was twee.

Maar op Nederlandse opleidingen journalistiek leer je niet om als journalist een positie in te nemen. Ik toog nét voor mijn achttiende verjaardag naar de opleiding in Zwolle. Dat objectiviteit niet bestond, werd daar wel erkend. Je neemt immers altijd jezelf mee, en uit je onderwerpkeuze

of specialisatie alleen al blijkt wat je belangrijk en interessant vindt. Maar je moet wel naar objectiviteit stréven, en nooit te betrokken raken bij je onderwerp maar professionele afstand bewaren. De eigenschappen bij uitstek van de 'ongebonden waakhond'. Die lessen leerde ik rap. In minder dan vier jaar tijd was de puber die met de pen de wereld zou veranderen, verlept. Aan mij was een keurige beginnend journalist ontsproten.

Mijn eerste journalistieke kilometers maakte ik op de fiets in Twente. In de zomer van 1990 was dat, als stagiair bij het *Hengelo's Dagblad*, een kopblad van *Tubantia*. Ik interviewde een familie over het zoveeljarig bestaan van hun herenmodezaak, ik ging naar de braderie, ik tekende de klachten op van gezinnen in slecht onderhouden en vochtige huizen, ik interviewde een boer die met zijn beste stier in een folkprogramma met Rusland zat en ik deed er verslag van toen het circus neerstreek in de stad.

Ik herinner me dat ik kritiek kreeg op het circusverhaal van de chef van de stadsredactie. De mensen van het circus hadden me verteld over gemeentelijke regels die hun elektriciteitsvoorziening onnodig kostbaar maakten. Dat had ik in het stuk verwerkt. Dat was niet de bedoeling. Terugkijkend herken ik het als een intrigerend voorbeeld van waar dit boek over gaat. De strijd om het bestaan van een kleine, worstelende

groep in de samenleving werd niet interessant bevonden voor het brede publiek, dat, volgens de redactie, gewoon een leuk stukje wilde. Destijds leerde ik die les in plaats van hem te bekritisieren.

Aan mijn eigen meegaande houding denk ik met zachtheid terug. Ik was piepjong tijdens die stage in mijn geboortestad Hengelo. En ik geloof nog steeds dat het goed is dat mijn praktische leer-school daar, in Twente, begon. Ik raad het zelfs iedere beginnende journalist aan. Hup, de regio in en verhalen halen. Vragen, bellen, de stad en het dorp in, observeren, praten, luisteren, schrijven schrijven, deadlines halen.

Pas veel later drong tot me door wat er in die jaren met mij gebeurde. Hoe ik me had laten inkapselen door een veel te conformistische journalistiek. Helemaal naar Turkije en Koerdistan moest ik, om mezelf terug te vinden. De puber in mij herleefde, maar dan met de kennis en ervaring van drie decennia leven en journalistiek. Meer journalist dan ooit.

Dit essay verweeft mijn eigen journalistieke ontwikkeling met de geschiedenis van de Nederlandse journalistiek, en de staat waarin die nu verkeert. Nederland heeft een extreemrechts kabinet (niet het mijne!), het fascisme grijpt we-

reldwijd in duizelingwekkende vaart om zich heen en een Derde Wereldoorlog binnen afzienbare tijd is niet meer ondenkbaar. Dat vraagt om, nee schrééuwt om moedige journalistiek die positie kiest. Het is een kwestie van leven en dood.